

Đorđevićev prilaz portretu je osoben. On ličnost ne hvata u trenutku. On ne želi ni priču ni anegdotu. Pušta ih da poziraju. I tako one počinju da žive pred njegovom kamerom, glumeći same sebe i otkrivajući najtananije lične crte, a Đorđević sve to većinom svoje umetnosti beleži. U ateljeu dolazi novo Đorđevićovo interesovanje — odabiranje najkarakterističnije iz velikog broja koje je snimio, što nesumnjivo pokazuje njegov talenat. U tu vrstu spadaju portreti Reljića, Dragana Lubarde, a možda je najupečatljiviji onaj Leonida Šejke. Pojedinicima u ateljeu prilazi drukčije. Koristeći se duplom ekspozicijom, na istom fotosu sjedinjuje lik i karakter umetnika sa njegovim delom ili umnožavajući lik uspeva da pronađe i naglasi sličnost između samog umetnika i njegovog dela.

U prvom slučaju su umetnik i delo tako utopljeni u jednu nerazlučivu celinu da ih više ne možemo odvojiti. U toj vrsti je portret Peđe Milosavljevića svakako najosobniji. A kao uvod u ovu izložbu može da posluži Đorđevićev autoportret iz kataloga, urađen u rasteru, koji neobično podseća na čuvenu Beketovu fotografiju sa zatamnjenom jednom stranom lica »da se ni njegovo pronicljivo oko ne sagleda«.

kritičari su izabrali 1970.

kulturni centar beograda
vasilije b. sujić

Izložba »Kritičari su izabrali« postala je tradicionalna i već po svom naslovu trebalo bi da bude barometar likovnih zbivanja u toku jedne godine, da bude pravi odraz stanja izložbi i stvaralaštva za protekle pedeset dve nedelje. Međutim, iako se redovno održava od 1966. godine, ona još uvek nije našla svoju jasno omeđenu fizionomiju. Ne opravdava u potpunosti ni naziv koji nosi. Odgovor zašto je tako može se tražiti na više strana. Ključno pitanje koje se nameće je — da li izložba odražava adekvatno stanje beogradskog likovnog života i, drugo — da li su kritičari u potpunosti odgovorili prefinjenom zadatku koji je pred njih postavljen. Ovo pitanje vrlo je kompleksno. Činjenica da se po ovde izloženim delima može doći do zaključka da se jedan deo beogradskog stvaralaštva nalazi u stagnaciji, da pojedini predstavljeni autori već nekoliko godina stoje na istim pozicijama. Sa druge strane, pojedini mladi ovde predstavljeni umetnici nisu još uvek iščistili svoj izražajni jezik, niti ozbiljnije stupili u likovni život. Oseća se i tendencija da se isprave neke stare nepravde, koje su sticaljem okolnosti nekima nanesene. Kada su u pitanju ovakve smotre, to je vrlo opasno. To je mač sa dve oštrice i na taj način može se naneti možda ako ne veća nepravda, a ono sigurno loša usluga.

Drugo pitanje — da li su kritičari u potpunosti odgovorili zadatku, sadrži u sebi niz elemenata i osobenosti, od kojih su neke i čisto lične prirode. Jer svaki kritičar poseduje svoj osoben pristup delu i ima svoj razlog i svoje objašnjenje za opredeljenje. Međutim, nije uvijek samo estetski i kvalitetni kriterijum taj koji kod kritičara uslovljava izbor. Jedan razlog smo već ranije naveli kada smo govorili o ispravljanju starih nepravdi. Drugi, usko lični razlog je mnogo opasniji, kada afinitet (koji se stiže iz ovih ili onih razloga) potisne i zaguši kritičku misao. Opaske ove vrste mogu se primeniti uvek kada je u pitanju žiri, kada se iz mnoštva treba izabrati ono što je najznačajnije, ono što odiše novim, značajnim ili ličnim doživljajem. Tako ni ova izložba, što je normalno, nije pošteđena toga. Zbog ograničenosti prostora i određenog broja autora, nije mogla da zabeleži sva značajnija kretanja u toku jedne likovne sezone, što samim tim nameće da izbor bude što brižljiviji, ali time je i posao kritičara težji i prefinjeniji.

Pet likovnih kritičara, izabравši svaki po tri umetnika, načinili su profil ove izložbe, obrazlažući svoje opredeljenje u katalogu. Likovni kritičar Politike Pavle Vasić se opredelio za grafičara Vukicu Dragović, koja se protekle sezone pojavila sa retrospektivnom izložbom u ličnom izboru. To je umetnica na koju je kritika retko obraćala pravu pažnju za proteklih desetak godina njenog pojavljivanja u izloženim galerijama. Drugi umetnik za koga se Vasić opredelio je Miodrag Rogić, slikar čije stvaralaštvo odiše jednom osobenom notom. Stvarajući cikluse ne velikog obima, on je istraživao mogućnosti jedne teme osvetljene u različitom kolorističkom ili crtačkom tretmanu. Izložba kojom se predstavio beogradskoj publici skrenula je pažnju svojom osobenošću u protekloj sezoni i Vasić je još jednom naglasio njen značaj. Treći umetnik za koga se Pavle Vasić opredelio je skulptor Predrag Lisičić, čiji metalni oblici već godinama odra-

žavaju osoben doživljaj industrijske epohe.

Marija Pašić se opredelila za već proverene i potvrđene vrednosti umetnika: Zorana Pavlovića, Dušana Otaševića i Tomislava Kauzlarica. To je najsigurniji put da se ne pogreši.

Izbor likovnog kritičara NIN-a Siniše Vukovića je najčudniji. On se prvo opredeljuje za potvrđeni kvalitet Bogdana Kršića, koji je već dugi niz godina jedno od vodećih imena jugoslovenske grafike. Obrazloženje je da se za Olju Ivanjicki odlučio zbog njene samostalne izložbe u Salonu muzeja savremene umetnosti, koja po njegovim rečima »predstavlja značajan rezime onoga što o njoj umetnosti znamo, kao i zbog toga što su ta dela dozvolila da se nasluti to da se Olja nalazi na traqu jedne novoj poziciji iz koje će doživeti sliku«. Lično se sa takvom konstatacijom ne bih mogao složiti, jer je ova izložba odisala jednom slabošću i lutanjem koji su više najava krize u koju je slikarstvo Olje Ivanjicki zapalo nego »trag jedne novoj poziciji iz koje će doživeti sliku«.

I najzad se Siniša Vuković opredelio za mladog grafičara Dobrog Stojanovića, koji je protekle sezone imao svoju prvu samostalnu izložbu u Galeriji grafičkog kolektiva. Možda je izbor ovog mladog umetnika najčudniji. On je još u traženjima, ali čini se da nema snage da se čvrsto uhvati u koštac sa ozbiljnim problemima koje stvaralaštvo nameće. On se pre odlučuje za pomirljivu varijantu, u kojoj se ne vide ni snaga ličnog izraza, niti neka ozbiljnija obećanja za budućnost.

Izbor Jerka Deneqirja čini mi se najopravdaniji. On je uočio novu orijentaciju u slikarstvu Radomira Damjanovića-Damnjana, koji je izložbom u Salonu muzeja savremene umetnosti pokazao rezultate svojih istraživanja poslednjih godina. Drugi je Velizar Mihić-Vasa, umetnik orijentisan objektima rađenim u plastici. Na kraju je Elektronski ornamentograf Zorana Radovića, koji predstavlja korak od Ornamentografa sa klatnima. Ovakvim razvojem on će prerasti sadašnje dve osnovne dimenzije i može se očekivati novi koji će posedovati i treću.

Kao poslednji nam se predstavio likovni kritičar Književnih novina Sreto Bošnjak. Njegov izbor na prvi pogled izgleda najsmeiliji. On se opredelio za tri mlada umetnika — Boru Iljovskog, Iliju Kostova i Jovana Rakidžića. Ali se ne sme ispustiti iz vida da su prva dvojica ove sezone već bili u sličnoj konkurenciji na izložbi »Mladi 70« održanoj u Muzeju savremene umetnosti.

Za Beograd su izložbe ovakve orijentacije još uvek potrebne i značajne. Od ove godine ustanovljene su dve po orijentaciji vrlo slične, ali po pristupu veoma različite izložbe. Ova je već tradicionalna u Kulturnom centru i na njoj će se i dalje izražavati neki opštevažeći kriterijumi afirmisanih kritičara. Muzej savremene umetnosti je postavio temelj za novu »Izložbu mladih«, koju želi da oformi kao tradicionalnu. Na njoj će se pojavljivati ne samo umetnici po godinama mladi, već će se i izbor poveriti mladim kritičarima za koje će to značiti uključivanje u likovne probleme Beograda i to u one najvitalnije. Takav problem je pronalaženje mladih koji tek dolaze. Da se ne bi desilo da dobijemo dve izložbe slične orijentacije, mislim da treba preciznije omeđati kriterijume za sastavljanje i jedne i druge izložbe.